ČESKÁ ZDVOŘILOST OČIMA SLOVENSKÝCH A POLSKÝCH MLUVČÍCH (DIDAKTICKÁ REFLEXE)

MAGDALÉNA LAPÚNIKOVÁ – MARCEL KLÍNEK

LAPÚNIKOVÁ, Magdaléna – KLÍNEK, Marcel: *Czech Politeness through the Eyes of Slovak and Polish Speakers (Didactic Reflection)*, 2025, Vol. 7, Issue 2, pp. 30 – 39. DOI: 10.17846/CEV.2025.07.2.30-39.

ABSTRACT: Along with a foreign language, we acquire a set of pragmatic and sociolinguistic skills that can be collectively referred to as "linguistic politeness". This is an area that can be challenging to grasp when teaching a foreign language, in this case, Czech. Textbook authors only deal with it marginally, even though it is just as important for communication as grammar or vocabulary. This article looks at some of the problematic aspects of politeness in Czech and describes the results of an evaluation of selected examples of politeness in Czech by native speakers of Slovak and Polish based on a questionnaire survey.

KEYWORDS: Czech. Perception. Polish native speakers. Politeness. Slovak native speakers.

> "Being interculturally tactful [...] is a complicated skill
> that involves much more than simply translating politeness formulas
> from one language into another" (Janney – Arndt 2005, 21).

ÚVOD

V dnešní informační společnosti nikoho nepřekvapí, že národy a kultury po celém světě se značně liší v tom, co jejich příslušníci považují za zdvořilé a nezdvořilé. Najdeme ale rozdíly ve vnímání zdvořilosti také v rámci středoevropského prostoru? Liší se jazykově i kulturně blízké národy – Češi, Slováci a Poláci – ve vnímání zdvořilostních jevů? V tomto článku nastíníme některé podobnosti a rozdíly v hodnocení vybraných zdvořilostních jevů v češtině z pohledu slovenských a polských mluvčích, kteří se účastnili tematického dotazníkového šetření. Než představíme vlastní výsledky průzkumu, je nutné věnovat prostor vymezení zdvořilosti tak, jak k ní přistupujeme v tomto příspěvku, protože se jedná o poměrně obtížně uchopitelný fenomén.

JAK NA ZDVOŘILOST VĚDECKY?

Pojem zdvořilost je užíván v rozličných kontextech, ať už jako obecné označení či specifické vědecké pojmenování. Vzhledem k tomu, jak výrazně kolísá chápání pojmu zdvořilost od realizace v autentickém dialogu k abstraktnímu modelu ve vědeckých teoriích, kladou si někteří badatelé (Watts 2003) otázku, zda je vůbec možné zdvořilost vymezit. Mnohé existující definice jsou všeobecné, jelikož se pokoušejí postihnout celou šíři užívání tohoto pojmu. Vědecké vymezení zdvořilosti se nejčastěji vztahuje na zdvořilost jazykovou, ale setkáme se také s širším pojetím. J. Pokorný (2010, 301 – 302) upozorňuje, že ačkoli se z lingvistického pohledu zdvořilost omezuje na racionální komunikační strategii, v širším kontextu má hluboký symbolický význam, který reflektuje vizi světa dané kultury.

Souvisejícími pojmy jsou takt či řečová etiketa, jež jsou primárně vnímány jako formální strategie. L. A. Trubačová do sféry řečové etikety zahrnuje míru znalosti existujících jazykových zdvořilostních pravidel u mluvčích daného jazyka a jejich schopnosti tato pravidla v určité míře prezentovat, manifestovat či dodržovat (Trubačová 2010, 399). Řečová etiketa je tedy realizací komplexních

zdvořilostních principů s antropologickým významem. V tomto článku se nechceme omezovat pouze na řečovou etiketu, zajímá nás širší kulturní kontext zdvořilostních jevů.

Tradiční teorie zabývající se zdvořilostí (Lakoff 1973; Leech 1983; Brown – Levinson 1987) spojuje z dnešního pohledu nedostatečná reflexe perspektivy adresáta. V daném období hovoříme o tzv. kantovském pojetí komunikace, v němž je kladen důraz na intenci mluvčího coby projev dobré vůle (Kant 1986 – cit. dle Chejnová 2012, 21). Percepce zdvořilosti adresátem se stala nedílnou součástí celého procesu od přelomu století (viz např. Kádár – Haugh 2013). Také naše sonda je založená na hodnocení zdvořilostního účinku stejně jako na zkoumání zdvořilostního záměru. V souladu se současnými teoriemi jsme přesvědčení, že bez zahrnutí všech účastníků komunikace, tedy mluvčího i adresáta, příp. i širšího kontextu, nelze výpovědi hodnotit jako zdvořilé, či nezdvořilé.

Zdvořilost lze zkoumat z mnoha úhlů pohledu, dle C. Kerbrat-Orecchioni (1996) např. z pohledu psychologického, etnologického nebo čistě lingvistického. Náš přístup je v terminologii této teoretičky označován jako přístup filozofický. C. Kerbrat-Orecchioni takto pojmenovává přístup založený na teorii mluvních aktů, jelikož J. L. Austin zavedl pojem mluvní akt nejprve do filozofie, až později do lingvistiky. J. L. Austin rozdělil výpovědi na základě možnosti stanovit jejich pravdivostní hodnotu na konstativní a performativní, přičemž vyřčením performativní výpovědi již mluvčí provádí určitý čin neboli akt. A to je příznačné pro většinu zdvořilostních projevů.

V duchu filozofického přístupu tedy vycházíme ze skutečnosti, že zdvořilost je specifickou oblastí lingvistické pragmatiky. Prostředky vyjadřování zdvořilosti se objevují na všech úrovních jazyka a tvoří velmi komplikovaný systém. Formy zdvořilosti jsou součástí společenské deixe. Zdvořilost konkrétní situace může být závislá nejen na mluvčím a adresátovi, ale také na třetí osobě. Důležitou roli hrají vzájemné vztahy mezi všemi třemi subjekty.

Konstrukční prostředky zdvořilosti jsou různorodé. Jejich výčet začíná u výběru jazykové varianty: výraznými zdvořilostními prostředky jsou pozdravy a oslovení, výběr gramatických a lexikálních prostředků, ke specifickým prostředkům patří honorifika, která mohou mít lexikální i morfologickou podobu. Příznakovost či bezpříznakovost daného zdvořilostního prostředku je závislá na konkrétní situaci: nižší úroveň formálnosti nemusí být za všech okolností projevem nezdvořilosti, a naopak přehnaná formálnost nepřiměřená situaci může být projevem útoku, sarkasmu, ironie či odstupu, nikoli respektu. Skutečná zdvořilost závisí na kontextu více než na samotné jazykové formě (Berger 2002).

Výše uvedené charakteristiky svědčí o komplikovanosti zdvořilostního systému v jazyce. Přidáme-li mezinárodní kontext komunikace s potenciální jazykovou bariérou, může se správná identifikace a interpretace zdvořilostních prostředků zdát téměř nemožná. Tomu, jak se s různými zdvořilostními systémy potýkají překladatelé, jsme se věnovali v dřívějších výzkumech založených na korpusových datech (Lapúniková 2024), nicméně vyrovnávání různých zdvořilostních systémů se týká všech běžných mluvčích, kteří vstupují do interkulturní komunikace.

INTERKULTURNÍ ASPEKT ZDVOŘILOSTI

Z pohledu současných teoretiků je kulturní podmíněnost klíčovou charakteristikou zdvořilosti. R. Janney a H. Arndt (2005, 26) uvádějí, *že* esencí zdvořilosti je strategické projevování emocí (*emotive communication*) za účelem regulování konfliktních oblastí. Podle Ch. Darwina (Darwin 1872 – cit. dle Janney – Arndt 2005, 26) jsou veškeré emoce lidem biologicky dané, nicméně jejich vyjadřování je ovlivněno kulturou a může působit problémy při interkulturní komunikaci. Z toho důvodu dnes nejsou pro výzkum zdvořilosti dostačující tradiční teorie zformované v 70. letech 20. století v rámci anglo-amerického prostoru založené především na stanovení zdvořilostních maxim v rámci jedné kultury.

Kulturní podmíněnost zdvořilostních strategií je předmětem lingvistického bádání od 90. let 20. století. Jazykovědci kolem R. J. Wattse (2003) jsou představiteli postmoderního pojetí zdvořilosti – jejich cílem nebylo definovat zdvořilost, ale poukázat na její komparativní, interkulturní aspekt. Rozdílnost kultur a z toho plynoucí potenciální problémy při interkulturní komunikaci popisuje také G. Hofstede (1999, 2001). Indexy jednotlivých kultur v šesti různých oblastech slouží jako ukazatel potenciálních třecích ploch mezi kulturami. Ilustrativní srovnání na obrázek 1 níže ukazuje vyrovnané hodnoty mezi vybranými zeměmi střední Evropy s občasnými výkyvy v určitých oblastech. Obecně lze říci, že tento trend kopírují také výsledky našeho průzkumu stran zdvořilosti (viz dále).

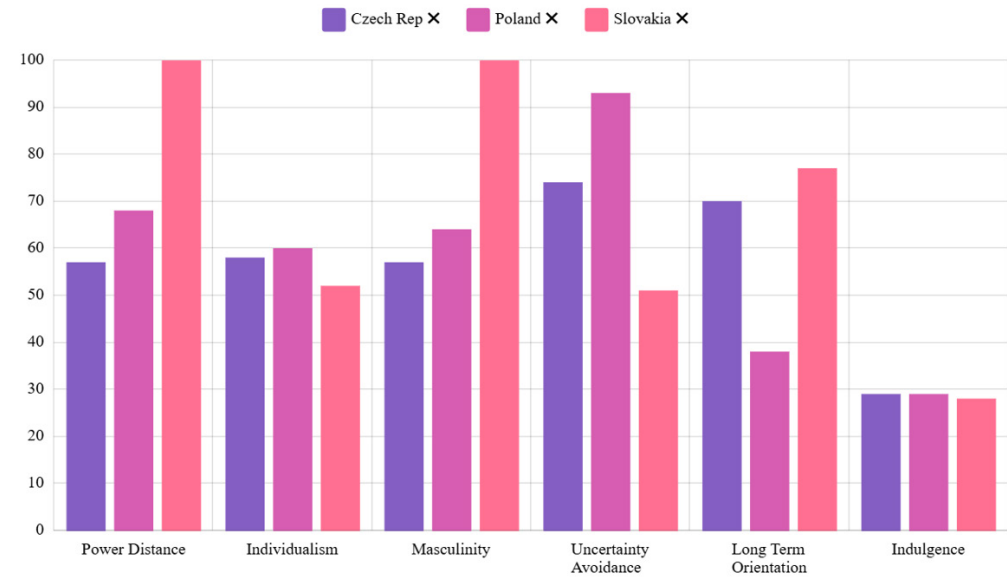

Obrázek 1: Srovnání zemí podle Hofstedeho. Zdroj: Hofstede 2025.

Dodejme, že mluvčí při interkulturní komunikaci zpravidla nemohou být zdvořilí ve stejné míře, jako jsou schopni v rámci vlastní kultury. Samotný pojem zdvořilost nemá stejný obsah v různých kulturách. Nicméně pokud je rámec komunikace pozitivní (tj. účastníci komunikace mají společné zájmy), drobná nedorozumění jsou přehlížena a riziko konfliktu je malé. Pokud je rámec komunikace negativní (střet názorů, odlišná náboženství atd.), účastníci komunikace mohou být vzájemně podezřívaví a i drobná nedorozumění mohou interpretovat jako útok, což vede ke konfliktu.

JAK PREZENTUJEME CIZINCŮM ZDVOŘILOST V ČEŠTINĚ

Přesuneme-li se z obecné roviny k charakteristikám české zdvořilosti, narazíme na množství stereotypů a více či méně vědecky podložených údajů (srov. např. Hrdlička 2010). Určitým ukazatelem toho, které zdvořilostní projevy v češtině považujeme za směrodatné, je jejich prezentace v učebnicích češtiny pro cizince.

Většina současných učebnic češtiny pro cizince je vytvořena v souladu se *Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky* (2002). SERRJ a jeho aktualizace známá jako *Companion Volume*[1]

[1] Plný název dokumentu zní *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching,*

(2018) zdvořilost chápe jako součást sociolingvistické kompetence, avšak její vliv přesahuje i do dalších složek komunikační kompetence a obecné kompetence. Sociolingvistická kompetence zahrnuje mimo jiné lingvistické markery sociálních vztahů a řečové zdvořilostní normy, které se liší v závislosti na kulturních a jazykových kontextech.

Prvky jazykové zdvořilosti se do výuky češtiny jako cizího jazyka začleňují především prostřednictvím aktivit typu prezentace a simulace. Prezentace je realizována zejména formou psaných či mluvených dialogů, které studentům ukazují funkční užití zdvořilostních prostředků v autentickém kontextu. Simulace, blízká aktivitám typu roleplay, je charakterizována závazností rolí, strukturací a orientací na řešení konkrétního problému. Některé učebnice vyčleňují pro zdvořilost zvláštní oddíly, nicméně celkově zůstává tato problematika v učebnicích spíše okrajovou součástí sociolingvistické kompetence.

Pro účely hodnocení české zdvořilosti jinojazyčnými mluvčími jsme nejprve komplexně analyzovali prezentování zdvořilosti v šesti nejpoužívanějších učebnicových řadách. Na základě těchto dat jsme stanovili pět oblastí, které cizincům činí potíže, a zároveň nejsou v učebnicích adekvátně vysvětleny. Při konstruování dotazníku jsme z každé oblasti vybrali ilustrativní ukázku v podobě krátkého dialogu, dotazník je tedy sestaven z dialogů bez úprav převzatých z následujících učebnic: *Communicative Czech – Elementary Czech* (Bednářová – Pintarová 1995), *Česky, prosím II* (Cvejnová 2019) a *Čeština pro cizince – úroveň B1* (Boccou Kestřánková – Kopicová – Šnaidaufová 2020). Každý dialog zastupuje jeden potenciálně problematický zdvořilostní jev: pozdrav, small talk, oslovení, tykání a ironii.

Sestavený dotazník vyplnilo za pomoci interaktivního nástroje Mentimeter celkem 50 jinojazyčných mluvčích, většinou vysokoškolských studentů, kteří mají znalost češtiny alespoň na úrovni A2. Dotazníkové šetření proběhlo na podzim 2024 postupně u tří skupin studentů, jejichž mateřský jazyk je naznačen níže spolu s údaji o používané učebnici a frekvenci komunikace s rodilými Čechy. Z hlediska středoevropského kulturního prostoru je zajímavá především 2. skupina, která byla složená výhradně z polských a slovenských mluvčích. Ostatní dvě skupiny uvádíme pro srovnání s hodnocením dalších slovanských i neslovanských mluvčích. Výsledky jednotlivých položek dotazníku, které uvádíme níže, představují vždy procentuální vyjádření odpovědí celé dané smíšené skupiny, počet účastníků v každé skupině uvádíme níže.

Mateřský jazyk respondentů:

1. skupina (25 respondentů): polština, slovinština, srbština, chorvatština, makedonština;
2. skupina (16 respondentů): polština, slovenština;
3. skupina (9 respondentů): portugalština, francouzština.

Používaná učebnice češtiny:

1. skupina: *Čeština pro cizince*;
2. skupina: *Česky krok za krokem* / žádná;
3. skupina: *Česky krok za krokem*, *Čeština expres*.

Frekvence komunikace s rodilými Čechy:

1. skupina: jednou za několik měsíců;
2. skupina: vyrovnané odpovědi od možnosti „denně“ až po „jednou za několik měsíců“;
3. skupina: vyrovnané odpovědi od možnosti „denně“ až po „jednou za několik měsíců“.

Assessment. Companion Volume with New Descriptors. 2018.

Hodnocení ukázek dialogů sloužilo jako úvodní aktivita tematických workshopů k české zdvořilosti. Účastníci nejprve ukázky ohodnotili a následovala diskuse k daným zdvořilostním jevům, při níž respondenti komentovali a zdůvodňovali svá hodnocení, a poskytli tak lektorům další zajímavé podněty nad rámec výsledků dotazníku.

ROZUMÍ POLŠTÍ A SLOVENŠTÍ MLUVČÍ UKÁZKÁM STEJNĚ JAKO ČEŠI?

První ukázka se vztahovala k pozdravu, resp. k absenci pozdravu při dialogu. Pozdrav je z formálního hlediska jednoduchým konvenčním aktem, nicméně má hluboký antropologický a etický aspekt. Pozdrav má univerzální charakter napříč kulturami a je symbolem přijetí. Jeho důležitost v rámci sociálního chování potvrzuje skutečnost, že je při navázání kontaktu povinný. Absence jakékoli formy pozdravu při navázání kontaktu může být považována za porušení normy nebo dokonce za agresi. Absence pozdravu je v českém prostředí vnímána jako závažný projev nezdvořilosti – u skupiny polských a slovenských mluvčích identifikovalo 66 % respondentů v daném dialogu projev nezdvořilosti.

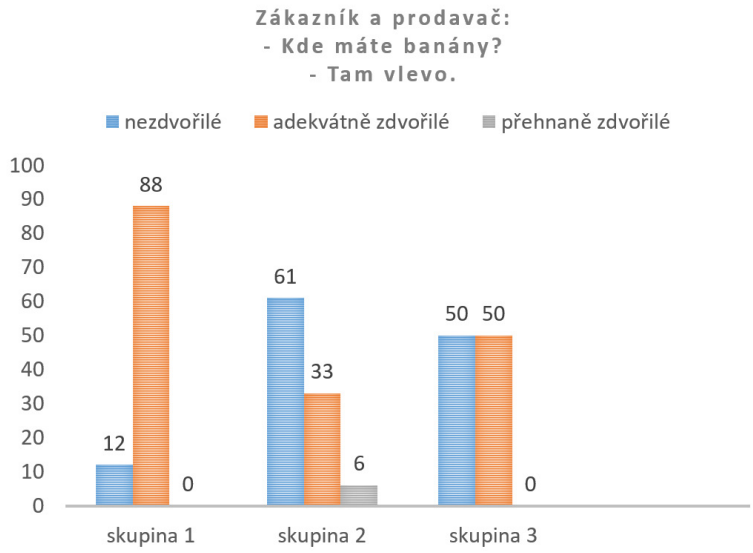

Graf 1: Pozdrav. Zdroj: Lapúniková.

V ukázce 2 je prezentován tzv. small talk. V českém prostředí není označení small talk příliš výstižné, protože je zcela běžné odpověď na otázku „Jak se máš“ detailně rozvést, příp. odpovídat negativně. Zatímco pro jiné evropské národy je podobná reakce nepřijatelná a otázka „Jak se máš“ plní funkci vyprázdněné fráze a tvoří součást pozdravu, pro zúčastněné polské a slovenské mluvčí byla odpověď v ukázce jednoznačně přijatelná. Stejný výsledek se objevil napříč všemi třemi skupinami respondentů a obzvlášť u portugalských a francouzských mluvčích svědčí o dobré obeznámenosti s českými zvyklostmi.

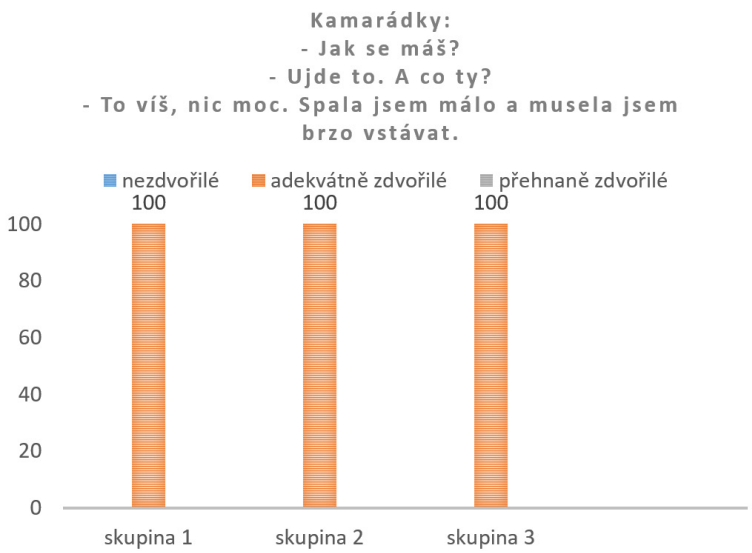

Graf 2: Small talk. Zdroj: Lapúniková.

V ukázce 3 byl vybrán dialog se zastaralým oslovením „pane vrchní", které se v učebnicích běžně vyskytuje. Zatímco většina mluvčích označila toto oslovení jako nezdvořilé (což volně interpretujeme jako nevhodné), určitá část respondentů ve druhé skupině (18 %) shledala toto oslovení adekvátním. V následné diskusi se polští mluvčí vyjádřili, že toto oslovení znají z učebnic a považují ho za standardní.

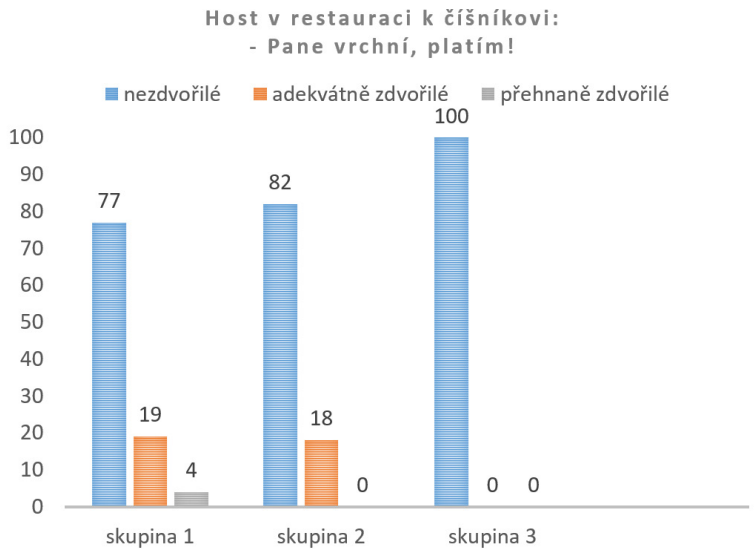

Graf 3: Oslovení. Zdroj: Lapúniková.

V ukázce 4 byl vybrán diskutovaný fenomén psaní zájmen v neformální komunikaci (tykání) s velkým počátečním písmenem. Výsledky sledované druhé skupiny respondentů jsou nejednoznačné (56 % vs. 44 %), kdy se v odpovědích pravděpodobně projevily osobní preference, stejně

jako je tomu v případě tohoto fenoménu u samotných Čechů. V této souvislosti je zajímavý kontrast s románskými mluvčími (skupina 3), kdy 100 % respondentů považovalo psaní zájmena „Tvůj“ s velkým písmenem v neformální komunikaci za přehnané.

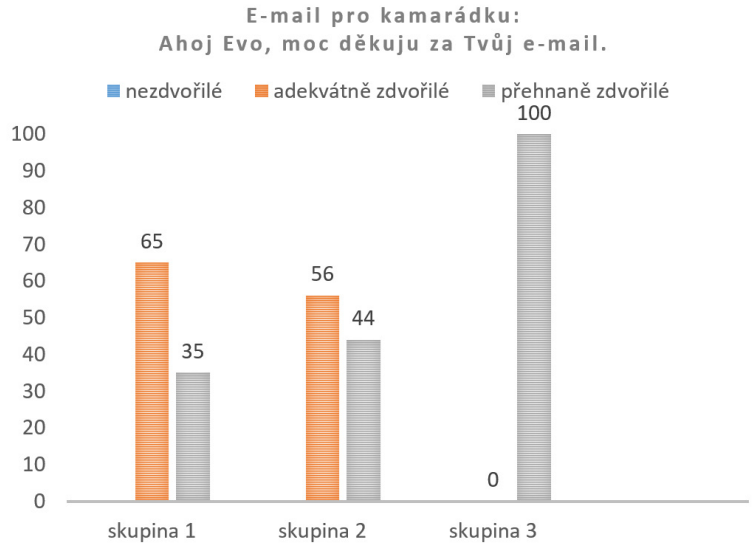

Graf 4: Tykání v psané formě. Zdroj: Lapúniková.

V ukázce 5 projevili respondenti pochopení pro oblíbenou českou ironii, nicméně určitá část mluvčích (17 %) ve sledované druhé skupině považovala ironickou promluvu za nezdvořilou, a to i přesto, že se jednalo o neformální dialog mezi bratrem a sestrou, kdy z pohledu českého mluvčího není ironie nijak rušivá, naopak představuje zdroj humoru a pozitivní rámec komunikace.

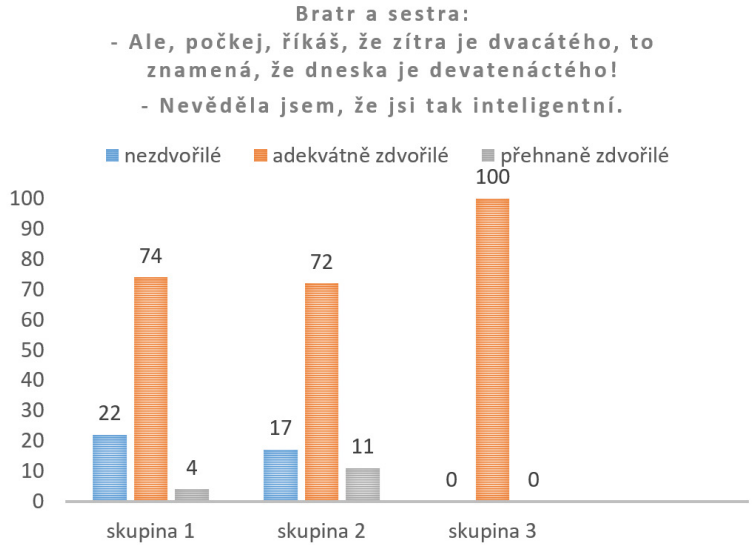

Graf 5: Ironie. Zdroj: Lapúniková.

ZÁVĚR

V tomto článku jsme na pozadí tradičních i současných teorií zdvořilosti představili průzkum vnímání některých zdvořilostních jevů v češtině optikou našich sousedů, a sice slovenských a polských rodilých mluvčích. Výsledky průzkumu prezentujeme jako postřehy, nikoli jako tvrdá vědecká data. Smyslem dotazníkového šetření bylo především obohatit lektorskou praxi, načerpat inspiraci pro interkulturní komunikaci se specifickými skupinami jinojazyčných mluvčích a získat nový pohled na určité české zdvořilostní jevy.

Hodnocení dialogů, které jsme v článku popsali, naznačuje, že vybraným ukázkám zdvořilosti v češtině rozumí Poláci a Slováci z velké části stejně jako Češi. Některé výsledky ale naznačují možné rozdíly. Nejvýrazněji se ukázal rozdíl ve vnímání archaického oslovení „pane vrchní" jako neutrálního. Při podrobné analýze učebnic jsme obdobný problém shledali při výskytu dalších zastaralých oslovení jako „milá maminko" nebo „mladá paní". Vzhledem k rychlému zastarávání učebnic se nám jeví jako nevhodné zařazovat jakékoli archaizující prvky.

Pro polské a slovenské mluvčí se stejně jako pro Čechy ukazuje jako problematické psaní zájmen při neformální komunikaci s velkým počátečním písmenem („zdraví Tě Tvoje kamarádka"), rovněž z důvodu zastarávání této formy. Ačkoli je psaní velkého písmene pozitivní coby projev úcty, současný úzus neformální komunikace vykazuje upouštění od psaní velkého počátečního písmene. Velké písmeno při tykání zůstává v poloformální psané komunikaci, typicky např. mezi kolegy, kteří si tykají.

Hodnocení ironie u skupiny polských a slovenských mluvčích nebylo jednoznačně pozitivní. Tento výsledek naznačuje závažná nedorozumění, která jsou často způsobená nepochopením české ironie ze strany jinojazyčných mluvčích, zpravidla asijských národů, pro které je podobná ironická komunikace zcela nepřijatelná.

Na druhou stranu česká verze small talku byla slovenskými a polskými mluvčími vnímána jako bezproblémová, pravděpodobně z důvodu stejné komunikační strategie v rámci středoevropského prostoru. Mluvčí jiných evropských národů bývají často překvapeni nejen rozsahem českého small talku, ale také třeba tím, že otázku „Jak se máte" nikdy nezařazujeme bezprostředně po seznámení, jako je tomu běžně v jiných zemích (např. anglické „How do you do?"). Z oblastí, které se do dotazníku nevešly, jmenujme např. problémy s rozlišováním formálních a neformálních situací: se slovenskými a polskými mluvčími proběhla živá diskuse o tom, zda je vhodné zdravit skupinu dětí formálně „Dobrý den, děti," nebo neformálně „Ahoj, děti," apod.

Provedený průzkum nás utvrdil v tom, že jakkoli se mohou zdát některé české zdvořilostní jevy jako všeobecně srozumitelné, vždy najdeme kulturní odlišnosti a je potřeba, aby na zdvořilostní fenomény lektoři ve výuce kladli důraz, studenty na ně upozorňovali a důsledně jim je vysvětlovali. Na úrovni učebnic lze z metodologického hlediska doporučit označování cvičení či kapitol za pomoci názvů jednotlivých mluvních aktů, které prezentované jazykové formy naplňují (např. „Oslovení", „Prosba" apod.). Autoři učebnic by také měli studenty upozorňovat na česká specifika v poznámkách či vysvětlivkách. Je důležité, aby tato sociolingvistická složka komunikace nebyla ve výuce a ve studijních materiálech opomíjena, neboť praxe ukazuje, že rodilí mluvčí cizincům snáz odpouštějí gramatické chyby než zdvořilostní prohřešky.

SUMMARY

The article deals with the concept of linguistic politeness in Czech and its perception by Slovak and Polish speakers. The authors draw on theoretical approaches of politeness and take into account its cultural conditioning, which influences intercultural communication. The study analyzes how politeness is presented in Czech textbooks for foreigners and examines its reception

through a questionnaire survey of 50 respondents. Phenomena such as greetings, small talk, forms of address, informal address, and irony were evaluated. The results showed a general consensus in perception among Czechs, Poles, and Slovaks, but also certain differences. The study emphasizes the importance of the pragmatic component in teaching Czech as a foreign language.

Studie je výstupem z projektu SGS 4/2025 *Korpusová data v aplikované lingvistice*.

LITERATÚRA

Bednářová, Ivana – Pintarová, Magdalena. 1995. *Communicative Czech – Elementary Czech*. Praha: Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy.

Berger, Tilman. 2002. Specifický poměr zdvořilosti a oslovování v češtině. In: Hladká, Zdena – Karlík, Petr (eds.): *Čeština – univerzália a specifika 4.* Praha: Lidové noviny, 189 – 198.

Boccou Kestřánková, Marie – Kopicová, Kateřina – Šnaidaufová, Gabriela. 2020. *Čeština pro cizince – úroveň B1.* Brno: Edika.

Brown, Penelope – Levinson, Stephen. 1987. *Politeness. Some Universals in Language Usage.* Oxford: Oxford University Press.

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. 2018. Council of Europe. https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989 [16. 05. 2025].

Cvejnová, Jitka. 2019. *Česky, prosím II.* Praha: Karolinum.

Hofstede, Geert. 1999. *Kultury a organizace. Software lidské mysli. Spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití.* Praha: Univerzita Karlova.

Hofstede, Geert. 2001. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Cultures.* Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.

Hofstede, Geert. 2025. *Country comparison bar charts.* https://geerthofstede.com/country-comparison-bar-charts/ [04. 04. 2025].

Hrdlička, Milan. 2010. Čeština a český národní charakter. In: *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku.* Plzeň: Západočeská univerzita, 134 – 141.

Chejnová, Pavla. 2012. *Zdvořilostní strategie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta.

Janney, Richard W. – Arndt, Horst. 2005. Intracultural tact versus intercultural tact. In: Watts, Richard J. – Ide, Sachiko – Ehlich, Konrad (eds.): *Politeness in Language. Studies in its History, Theory and Practice.* Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 21 – 41.

Kádár, Dániel Z. – Haugh, Michael. 2013. *Understanding Politeness.* Cambridge: Cambridge University Press.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine. 1996. *La conversation.* Paris: Seuil.

Lakoff, Robin. 1973. The Logic of Politeness: or, Minding Your P's and Q's. In: *Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Language Society.* Chicago: Chicago Linguistic Society, 295 – 305.

Lapúniková, Magdaléna. 2024. Asymetrické užití tzv. formálních a neformálních pozdravů a rozloučení v české a francouzské části korpusu InterCorp. In: *Korpus – gramatika – axiologie* 29, 3 – 15.

Leech, Geoffrey. 1983. *Principles of Pragmatics.* London/New York: Longman.

Pokorný, Jan. 2010. *Lingvistická antropologie. Jazyk, mysl a kultura.* Praha: Grada.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. 2002. Univerzita Palackého v Olomouci.

https://msmt.gov.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky#:~:text=Spole%C4%8Dn%C3%BD%20evropsk%C3%BD%20referen%C4%8Dn%C3%AD%20r%C3%A1mec%20poskytuje%20obecn%C3%BD%20z%C3%A1klad%20pro,dovednosti%20mus%C3%AD%20rozv%C3%ADjet%2C%20aby%20byli%20schopni%20%C3%BA%C4%8Dinn%C4%9B%20jednat [10. 06. 2025].

Trubačová, Lucia A. 2010. O problematike (jazykovej) zdvorilosti. In: Hladký, Juraj – Rendár, Ľubomír (eds.): *Varia XIX – Zborník plných príspevkov z XIX. kolokvia mladých jazykovedcov.* Trnava: Trnavská univerzita, 398 – 404.

Watts, Richard J. 2003. *Politeness. Key Topics in Sociolinguistics.* New York: Cambridge University Press.

KONTAKT

Mgr. Magdaléna Lapúniková, Ph.D.
Ústav bohemistiky a knihovnictví
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Slezská univerzita v Opavě
Masarykova třída 343/37
746 01 Opava
Česká republika
magdalena.lapunikova@fpf.slu.cz

Bc. Marcel Klínek
Ústav bohemistiky a knihovnictví
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Slezská univerzita v Opavě
Masarykova třída 343/37
746 01 Opava
Česká republika
kli0126@slu.cz